

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Bakalářská práce

2024

Michal Domonkoš

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE
FAKULTA BEZPEČNOSTNĚ PRÁVNÍ
Katedra trestního práva

Rozhodování o vazbě

Bakalářská práce

Detention decision
Bachelor Thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
JUDr. Pavel Borčevský, Ph.D.

AUTOR PRÁCE
Michal Domonkoš

PRAHA
2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Hevlíně, dne 20. 2. 2024

.....

Michal Domonkoš

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl upřímně poděkovat panu JUDr. Pavlu Borčevskému, Ph.D a všem, kteří se mnou měli po celou dobu studia trpělivost.

ANOTACE

Má bakalářská práce se věnuje otázce rozhodování o vazbě. Věnuji pozornost úskalím při rozhodování, neboť použití institutu vazby by mělo být dle mého názoru až prostředkem nejzazším. Podstatou při rozhodování o užití institutu vazby je dodržování zákonem stanovených podmínek. Jedním ze základních zásad trestního řízení je, aby nedocházelo k nadužívání zajišťovacích institutu, do níž institut vazby patří. Důvod pro použití institutu vazby je v jeho procesní nezbytnosti. Institut vazby je svým obsahem velmi rozsáhlé téma. Právní úprava, z níž vychází, je již mnoho let testována. Toto testování je dáno vývojem společnosti. Ruku v ruce s vývojem společnosti se vyvíjejí i zajišťovací instituty a především samotný institut vazby.

KLÍČOVÁ SLOVA

vazba * důvody vazby * rozhodování o vazbě * obviněný * trestní řízení * státní zástupce * soud *

ANNOTATION

My Bachelor's thesis deals with to the question of detention decision. I pay attention to decision-making problems, because use of detention is the last means. The essence of decision-making is compliance with the law. One of the fundamental principles of criminal proceedings to avoid the overuse of detention. Reason for using detention is its procedural necessary. Detention is a broad theme. The legislative on which it is based, has been tested for many years. This testing is to the evolution of the public sector. With the public sector is the evolution detention.

KEY WORDS

detention * detention decision * plaintiff * defendant * criminal proceedings * reasons for the detention * court

Obsah

Úvod.....	7
1 Stručná historie vazby	9
1.1 Vývoj institutu vazby na území České republiky.....	10
1.2 Zákon č. 87/1950 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).....	10
1.3 Zákon č. 64/1956 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).....	11
1.4 Vývoj institutu vazby od roku 1989	11
2 Vazba v trestním řízení	13
2.1 Podmínky vzetí obviněného do vazby	13
2.2 Odůvodněnost vazby konkrétními skutečnostmi	14
2.3 Důvodnost trestního stíhání a subsidiarita vazby	15
2.4 Omezení možností vzetí obviněného do vazby	16
2.5 Doba trvání vazby	17
2.6 Přezkoumávání trvání důvodů vazby	19
3 Důvody vazby.....	21
3.1 Vazba útěková	21
3.2 Vazba koluzní.....	24
3.3 Vazba předstižná	26
3.4 Kvalifikované důvody vazby	27
4 Instituty trestního práva nahrazující vazbu	32
4.1 Záruka zájmového sdružení nebo důvěryhodné osoby	34
4.2 Písemný slib obviněného	35
4.3 Dohled probačního úředníka	35

4.4 Peněžitá záruka	36
4.5 Předběžné opatření.....	38
4.6 Zákaz vycestování	40
5 Rozhodování o vazbě ve věcech mládeže	42
6 Úvaha de lege lata	44
7 Návrhy de lege ferenda.....	45
Závěr	47
Seznam použité literatury:.....	49
Seznam použitých zkratek:	55

Úvod

Zvolené téma rozhodování o vazbě mě zaujalo již při volbě tématu. Už z toho důvodu, že jsem sice pouze několikrát, ale i přesto byl svědkem řízení ohledně umístění obviněného do vazby. Předpokládám, že zvolené téma bude pro mě přínosem. Již samo rozhodování o vazbě je podle mého názoru úkonem směřujícím k závažnému zásahu do práv a svobod občanů, která jsou zaručena Ústavou ČR, Úmluvou, Listinou a mnoha dalšími mezinárodními smlouvami ratifikovanými Českou republikou. Dle mého názoru při rozhodování o vazbě dochází k střetu zájmů. Tím myslím veřejného zájmu týkající se zajištění řádného průběhu trestního řízení za účelem odhalení, potrestání a případného napravení pachatele trestného činu na straně jedné. Na straně druhé, se jedná o otázku osobní svobody jednotlivce. Vzhledem k naší historii a to od doby Rakouska-Uherska přes okupaci nacistickým Německem, komunistickou diktaturu a nepochybně i začátkem 90. let po pádu tzv. želené opony docházelo ke zneužívání institutu vazby. I přes tyto v podstatě temné doby našeho státu docházelo přeci jen k určitému vývoji podmínek užívání institutu vazby. I v současné době je náš zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“) mnoha jedinci kritizován. Zvláště co se týče zajišťovacích úkonů, mezi něž spadá rovněž institut vazby. Při psaní své bakalářské práce jsem vycházel z řady odborných publikací, prací, článků, judikatury a internetových zdrojů. Vzhledem k nepřebornému množství publikací na téma institutu vazby, a okolností s ní souvisejících je patrné, že se stále jedná o velmi aktuální téma s dynamickým vývojem. Dle mého názoru se v tomto směru jedná o velmi pozitivní věc. Pozitivní v tom smyslu, že dochází k novému výkladu nebo utvrzení výkladů již používaných. Ve své bakalářské práci se zabývám pouze rozhodováním o vazbě jako takové. Nevěnuji pozornost vazbě ve zvláštních případech jako je vazba týkající se vyhoštění, vydávací a další.

Svou bakalářskou práci jsem rozčlenil tak, že se nejprve věnuji stručné historii institutu vazby. Ve druhé kapitole se věnuji samotné vazbě a podmínkám mající vliv na rozhodování o vazbě. Třetí kapitole se věnuji vazbě a rozhodování o ni jako

zajišťovacího prostředku a alternativních institutů zajištění. Ve čtvrté kapitole uvádím vazební důvody. Pátá kapitola je věnována institutům nahrazujícím vazbu. Šestá kapitola seznamuje v rozhodování o vazbě ve věcech mládeže. Poslední dvě kapitoly před závěrem jsou tvořeny úvahou de lege lata a návrhem de lege ferenda.

1 Stručná historie vazby

Je nepochybné, že mezilidské vztahy poznamenávaly konflikty. Toto narušení společenských vztahů se vyskytovalo již v zárodcích starých civilizací. O způsobech řešení těchto konfliktů v současné době nemáme žádné zprávy. Případně máme jen útržkovité zprávy, vycházející z dochovaných pramenů. Např. první zmínka o použití institutu vazby se datuje do období Starého Egypta, kde okolo roku 1100 př. n. l. Již v tomto období se týkala zajištění osob pro potřeby vyšetřování. Od té doby institut vazby prošel vývojem, avšak jeho účel je stále stejný. V období středověku se používala hlavně vyšetřovací vazba. Institut vazby se používal obzvláště v rámci inkvizičních procesů, kdy dokazování ve prospěch i neprospěch prováděl soudce. Obviněný nepožíval žádná práva a jeho postavení se rovnalo postavení vězně. V rámci historického vývoje procesu, a tím změnou pohledu na člověka jako subjektu právních vztahů, vznikly používáním tohoto procesu dokazování obavy o nestrannosti soudu.

Velkou změnou, která měla významný dopad na náš právní řád, bylo schválení Rakouského trestního řádu. Tento zákon č. 119/1873 ř. z., zásadně upravil výkon vazby. Zejména v ust. § 175 zákona č. 119/1873 ř. z. jsou uvedeny případy, kdy je možné vzít osobu podezřelou ze spáchání trestného činu do vazby. Hlavní zásada výkonu vazby byla upravena v ust. § 183 zákona č. 119/1873 ř. z. Tato hlavní zásada spočívala v tom, že „vyšetřovací a prozatímní vazba osoby měly být vykonány za významného šetření osoby a cti obviněného.“¹ Trestní řád z roku 1783 se řídil zásadou, aby vazba trvala pouze po nezbytně nutnou dobu. Vazbu bylo možno nahradit slibem nebo kaucí.

¹ RŮŽIČKA, M, ZEŽULOVÁ, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 671. ISBN 80-7179-817-7

1.1 Vývoj institutu vazby na území České republiky

Předchozí trestní řád 119/1873 ř. z. byl účinný i na území tehdejších Čech, Moravy a Slezska po vzniku Československa. Na území Slovenska a Podkarpatské Rusi platil uherský trestní řád č. XXXIII/1896. Tento dualismus byl zachován do účinnosti nového trestního řádu, jenž představoval zákon č. 87/1950 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád). Dalším významným předpisem, který ovlivnil vývoj vazby, bylo vládní nařízení č. 89/1942 Sb., o preventivním potírání zločinnosti. Byl zde zaveden institut policejní preventivní vazby. Policejní preventivní vazba mohla být uvalena na každého, u něhož byl dán důvod ohrožení veřejnosti, byť jen asociálním chováním. Jeho zrušení bylo provedeno na konci války.

1.2 Zákon č. 87/1950 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád).

Uvedená právní úprava značně deformovala celou strukturu trestního procesu. Nová právní úprava vznikla v budovatelském duchu tehdejšího socialistického režimu: „nová právní úprava byla přijata vlivem toho, že normy života socialistické společnosti jsou stále více dobrovolně a uvědoměle nejen dodržovány ale i aktivně prosazovány velkou většinou občanů.“² Největší váhu získalo přípravné řízení ovládané policií. Právo obviněného bylo značně zeslabeno. O vazbě rozhodoval prokurátor. Právní úprava neobsahovala žádné ustanovení o délce trvání vazby, nebo jakým způsobem se mělo rozhodovat o jejím prodlužování. Po krátké době došlo opět ke změně právní úpravy týkající se trestního práva procesního.

² RŮŽEK, A. Dodatková skripta k učebnici Československé trestní řízení z roku 1958: (stručný rozbor nového trestního řádu z roku 1961). 1. vyd. Praha: SPN, 1962, s. 38

1.3 Zákon č. 64/1956 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)

Přijetí zákona č. 64/1956 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) znamenal významný pokrok. Systematika a pravidla trestního řízení, které na základě tohoto zákona byly vytvořeny, zůstávají co do základu platné i v současné úpravě trestního práva procesního. Došlo např. k rozšíření práv obhájce a zavedení zákonných lhůt pro trvání vyšetřování a vazby. Byla zrušena obligatorní vazba. O vazbě muselo být rozhodováno po výsledku osoby do 48 hodin. Vazba v přípravném řízení trvala dva měsíce. V případě potřeby mohl nadřízený prokurátor rozhodnout o jejím jednoměsíčním prodloužení. Na delší dobu mohla být vazba prodloužena pouze generálním prokurátorem.

Po krátké době došlo opět ke změně právní úpravy týkající se trestního práva procesního. Byl přijat zákon č. 100/1960 Sb., ústavní zákon. Přestože byl nový trestní řád vytvořen v časové tísni a krátce po jeho přijetí byl vystaven kritice, jednalo se o přelomový právní předpis. Ve svém původním znění téměř úplně převzal právní úpravu z trestního řádu č. 64/1956 Sb. V novém trestním řádu byla vazba rozdělena na útěkovou, koluzní a předstížnou. Délka vazby byla stanovena v délce dvou měsíců. O vazbě rozhodoval soud. A v přípravném řízení prokurátor. Co se týče kritiky nového trestního řádu, tak tato se týkala především, že nový trestní řád pro výkon vazby šel svými ustanoveními nad rámec úpravy ust. § 67 trestního řádu. V rámci kritiky M. Studíhrach poukazoval na to, že výkon vazby a navazující praxe na něj ve věznicích vedly k závěru, že režim vazby je na stejném principu jako výkon trestu odnětí svobody.³

1.4 Vývoj institutu vazby od roku 1989

Samotný institut vazby doznal několika zásadních změn. Tyto změny byly vyvolány změnou společenského prostředí po listopadu roku 1989. Vývojem

³ RŮŽIČKA, M, ZEŽULOVÁ, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 684. ISBN 80-7179-817-7.

legislativy po roce 1989 dané zejména novelizacemi, bylo v českém právním procesu dosaženo vysoké úrovně ochrany lidských práv, která odpovídají mezinárodním úmluvám. V rámci novel trestního řádu bylo přeneseno rozhodování o vzetí do vazby či propuštění z vazby z prokurátora na soudce, dále pak trvání vazby v přípravném řízení po nezbytně nutnou dobu. Důležitou skutečností v novele bylo stanovení, že všechny orgány činné v trestním řízení měly povinnost v každé etapě trestního řízení zjišťovat, zda v dané věci trvají důvody vazby. Bylo stanoveno, že při rozhodování o vazbě se musí vycházet z toho, zda trvá obava, že bude obžalovaný působit na nevyslechnuté svědky, případně pokračovat v trestné činnosti, pro, níž je stíhán. Byl upraven postup pro rozhodování o prodloužení vazby. Dále byl formulován koluzní důvod vazby tak, že se vyžadovala odůvodněná obava působení obžalovaného na dosud nevyslechnuté svědky či spoluobviněné. Nejrozsáhlejší novelou trestního řádu je novela č. 265/2001 Sb. Dle uvedené novely se začala ve větší míře uplatňovat zásada zdrženlivosti a přiměřenosti.

Další významnou novelou trestního řádu upravující vazbu je změna s účinností od 1. 8. 2013, která proběhla prostřednictvím zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Ve vztahu k vazbě jde především o zavedení předběžných opatření dle ust. § 88b až 88o trestního řádu, které mohou sloužit jako opatření nahrazující vazbu.

Přijetím zákona č. 141/2014 Sb., bylo provedeno rozšíření práva na informace osob omezených na osobní svobodě. Vznikla povinnost při vzetí obviněného do vazby vyrozumět fyzickou osobu dle sdělení údajů ze strany obviněného.

Velmi významnou novelou byla novela č. 150/2016 Sb. Tato novela sledovala snížení počtu vazebně zajištěných osob. Novelou vznikla možnost obviněnému uložit povinnost zdržení se v určeném obydlí provádění kontroly dodržování uložené povinnosti prostřednictvím elektronického monitoringu jeho osoby.

2 Vazba v trestním řízení

Užití vazby jako zajišťujícího institutu obviněného v trestním řízení je významným zásahem do práva směřující k omezení osobní svobody dotyčné obviněné osoby. I když je vazba zajišťovacím institutem, jedná se o významný zásah omezující osobní svobodu a to i přesto, že toto omezení osobní svobody je pouze dočasné. Užití institutu vazby se provádí za účelem dosažení účelu trestního řízení. Jelikož použití institutu vazby má zajišťovací charakter, nelze užití vazby chápat jako trest osoby obviněné. A to ani jako dočasný trest. Účelem vazby rovněž není plnění výchovné funkce. Užití vazby jako zajištění obviněné osoby za účelem dosažení účelu trestního řízení se musí dbát zásady přiměřenosti a zdrženlivosti. Před užitím vazby by tedy mělo být zváženo, zda by k dosažení sledovaného účelu nebylo možno dosáhnout jinými prostředky tak, aby nedošlo k nepřiměřenému zasahování do základních práv a svobod obviněného.

Institut vazby se často, ne-li ve většině případu využívá v rámci přípravného trestního řízení. V tomto stadiu trestního řízení nemusí být ještě veškeré skutečnosti podloženy v příslušené procesní formě.

2.1 Podmínky vzetí obviněného do vazby

Základní podmínkou vzetí do vazby je skutečnost, že se jedná o osobu obviněnou, proti níž již bylo zahájeno trestní stíhání. Toto obvinění je dostatečně odůvodněno. Zvláště, že spáchaný skutek má všechny znaky trestného činu a na základě zjištěných skutečností je dáno podezření, že jej spáchal obviněný. Kromě uvedených podmínek je v neposlední řadě podmínka, že účelu vazby nelze v době rozhodování dosáhnout jiným opatřením. Dle výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství je zahájení trestního stíhání zásadním mezníkem, který má zásadní význam pro možnost aplikace prostředků institutu vazby podle trestního řádu, které lze využít jedině proti obviněnému.

Osobu obviněného specifikuje § 32 trestního řádu. Dle § 32 trestního řádu se jedná o osobu, jež lze považovat za obviněnou ve chvíli, kdy proti ní bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 trestního řádu. Fyzická osoba se tedy stává obviněnou

ve chvíli doručení usnesení o zahájení trestního stíhání dle ust. § 160 trestního řádu. Obviněný musí tedy být seznámen jak se svým procesním postavením, tak i podrobně seznámen s podstatou obvinění.

Usnesení o zahájení trestního řízení musí ve výrokové části obsahovat nezaměnitelný popis spáchaného skutku, označení trestného činu a osoby pachatele. V odůvodnění usnesení musí být uvedeny skutečnosti, na jejichž základě trestní stíhání bylo zahájeno, časové vymezení spáchání skutku a přesné označení osoby obviněného. Podezření ze spáchání trestného činu musí být řádně odůvodněno. Spáchaný skutek musí být přesně formulován, tak aby nedošlo k jeho záměně. Odůvodnění usnesení musí obsahovat konkrétní důkazy, V odůvodnění usnesení nemůže být pouze odkaz na obsah trestního spisu. Odůvodnění usnesení musí být přezkoumatelné. V případě, že v usnesení o zahájení trestního stíhání chybí podstatné náležitosti nebo jsou pouze nejasně uvedeny, tak v takovém případě nemůže být takové usnesení podkladem pro vzetí obviněného do vazby. Proti usnesení o zahájení trestního stíhání je přípustná stížnost. Tato však nemá odkladný účinek.

2.2 Odůvodněnost vazby konkrétními skutečnostmi

Vazební důvod musí být podložen skutečnostmi. Tyto skutečnosti musí být konkrétní k osobě obviněného. Konkrétní skutečnosti jsou dány samotným jednáním obviněného anebo z dalších konkrétních skutečností, které souvisí s jednáním obviněného. Jak již ze samotného jednání obviněného nebo dalších konkrétních skutečností musí být dána důvodná obava z některého jednání uvedeného pod písm. a), b), a c) ust. § 67 trestního řádu. Na základě tohoto je dán vazební důvod. Vazební důvod je tedy dán existencí konkrétní skutečnosti, jež může vyvolat obavu z jednání obviněného uvedených ve vazebních důvodech. Při vyhodnocování důvodné obavy nelze jednoznačně zjistit skutkový stav bez důvodných pochybností. To je vzhledem ke stanoveným lhůtám a požadavkům rychlosti dosti nereálné. Přitom v rámci rozhodování zda je dán důvod vazby není možné ani příhodné čekat na okamžik, při němž sám obviněný svým jednáním

naplní některý z důvodu vazby. V tom případě by funkce vazby jako zajišťovacího institutu postrádala smyslu. Konkrétní skutečnosti odůvodňující vznik vazebního důvodu může soud dovodit při vazebním zasedání. Při tomto vychází z procesních důkazů a dalších podložených skutečností, které jsou součástí trestního spisu. Při rozhodování o vazbě je na soud kladena velká odpovědnost. Tato je dána samotnou povahou věci, kterou rozhodování o vazbě nepochybně je. Při rozhodování o vazbě se totiž rozhoduje o tom, co by se mohlo skutečně stát. Ve věci jde tedy o vyhodnocení reálnosti nebezpečí. Až na základě vyhodnocení reálnosti nebezpečí je opodstatněn závěr, zda skutečně vznikl či nevznikl vazební důvod. Důvodná obava tedy musí být opodstatněná. Nemůže být založena pouze na spekulacích nebo skutečnostech, které nejsou zcela objasněné. Jinak by hrozil nepřiměřený zásad o osobní svobody obviněného.

Samotné rozhodnutí o vazbě musí obsahovat náležité a pečlivé zdůvodnění. Je kladen důraz na zachování základních práv obviněného. Není možné jakékoliv skutečnosti zobecňovat. Soud se rovněž musí při rozhodování o vazbě vypořádat s námitkami obviněného. Soud musí rovněž zhodnocovat skutečnosti, které jsou ku prospěchu obviněného a vazbu u obviněného vylučují. Všechny skutečnosti, které jsou soudu známy při rozhodování o vazbě, se musí vyhodnotit ve všech souvislostech. Vazba musí být tudíž založena na odůvodněných důvodech. Soud postupuje při rozhodování o vazbě s patřičnou zdrženlivostí a maximální šetrností k právu obviněného. Proto musí logicky a přehledně vysvětlit důvodné skutečnosti, na základě kterých je dána obava z naplnění některého z vazebního důvodu obviněným.

2.3 Důvodnost trestního stíhání a subsidiarita vazby

Jednou z podmínek užití vazebního institutu je, že zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný. Tyto podmínky jsou uvedeny v závěru § 67 trestního řádu. Jedná se o materiální znak v rámci rozhodování o vazbě. V minulosti nebyla

zákonná povinnost u trestního stíhání zkoumat jeho důvodnost. Tím, že v minulosti bylo rozhodnuto o vazbě i přesto, že nebyla zkoumána důvodnost trestního stíhání, docházelo k tomu, že vzetím obviněného do vazby bylo chápáno jako potvrzení důvodnosti trestního stíhání. Toto platilo do roku 2001. V současné době je ochrana práva obviněného důslednější. A to zvláště u obviněného, který nemá obhájce. V rámci rozhodování o vazbě je tedy soud povinen zkoumat rovněž zda je trestní stíhání obviněného důvodné.

V dovětku § 67 trestního řádu je uvedeno, že obviněný smí být vzat do vazby s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu a nelze-li v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření. V tomto dovětku je jasně zakotvena myšlenka užití vazebního institutu jako podpůrného zajišťovacího prostředku a jako poslední možnosti zajištění osoby obviněného v době, kdy ostatní zajišťovací prostředky selžou. V tomto ohledu zejména uložené předběžné opatření u obviněného.

Při rozhodování o vazbě v rámci vazebního zasedání přezkum důvodnosti trestního stíhání přísluší soudu. V přípravném řízení tak činí státní zástupce. V rámci vývoje jednotlivých stádií trestního stíhání provádí soud přezkum důvodnosti trestního stíhání po celou dobu trestního stíhání. Důvodem je skutečnost, že tak jak se vyvíjí trestní stíhání, tak se zásadním způsobem vyvíjí rovněž důkazní situace. Tento vývoj musí být v rámci využití institutu vazby patřičně reflektováno. Posouzení důvodnosti zahájení trestního stíhání v jeho počáteční fázi není posouzením konečným. Řádnost postupu, v rámci užití vazebního institutu musí být tedy zřetelně seznatelná. Omezení osobní svobody obviněného užitím vazebního institutu musí být vzhledem ke zjištěnému skutkovému stavu přiměřené.

2.4 Omezení možností vzetí obviněného do vazby

Ustanovení § 68 odst. 2 trestního řádu jasně vymezuje omezující důvody při vzetí obviněného do vazby. Jedná se o následující omezující důvody vazby:

- obviněný spáchal úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta,
- nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.

Omezující limity uvedené v ust. § 68 trestního řádu zamezují užití institutu vazby u tzv. bagatelních trestných činů. Tyto limity byly v trestním řádu zakotveny jeho novelou z roku 2001. Před novelou bývalo praxí, že institut vazby byl užíván i u obviněných, kteří spáchali trestné činy s hrozící sazbou do dvou let. Jednalo se o značně nepříznivou situaci, kdy byl institut vazby jako zajišťujícího krajního prostředku zneužíván u méně závažných trestných činů. Při spáchání trestného činu obviněným v jednočinném nebo vícečinném souběhu lze rozhodnout o jeho vzetí do vazby jen v případě, že aspoň jeden z trestných činů spáchaných obviněným naplňuje zákonnou podmínku vzetí do vazby. V rámci těchto uvedených omezujících podmínek soud při vazebním rozhodování podrobuje přezkumu i zákonnost trestního stíhání obviněného v závislosti na právní kvalifikaci spáchaného trestného činu, pro nějž bylo trestní stíhání zahájeno. Při tomto přezkumu se zjišťuje, zda-li se nejedná o trestní čin s mírnějším postihem.

2.5 Doba trvání vazby

Dle ust. § 72a trestního řádu vazba může v přípravném řízení před soudem trvat jen nezbytně nutnou dobu. Doba trvání vazby se počítá ode dne, kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného. Celková doba trvání vazby však nesmí přesáhnout:

- jeden rok v řízení o přečinu,
- dva roky v řízení o zločinu,
- tři roky v řízení pro zvláště závažný zločin,
- čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvláště závažný zločin, za který lze podle trestního zákona uložit výjimečný trest.

Odlišně je stanovena maximální doba trvání vazby u mladistvého. Tato doba je u mladistvého závislá na závažnosti spáchaného provinění. Zákon č. 218/2003 Sb., rozlišuje u mladistvého dobu trvání vazby mezi proviněním a zvláště závažným proviněním. U mladistvého obviněného z provinění je délka vazby určena na maximální dobu dvou měsíců. Avšak tato doba může být jednou prodloužena o dva měsíce v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem. Celková doba vazby u mladistvého obviněného je tedy šest měsíců. V případě zvláště závažného provinění mladistvým obviněným je doba trvání vazby omezena na šest měsíců. K prodloužení doby dochází stejným způsobem jako v předchozím případě. Maximální doba trvání vazby je potom 18 měsíců.

Na přípravné řízení připadá jedna třetina a zbylé dvě třetiny lhůty jsou vymezeny pro řízení před soudem. Trestní řád započítávání obou lhůt nepřipouští. Uvedené ustanovení trestního řádu rovněž řeší situace, jestliže je obviněný stíhán z více trestných činů. V tom případě je pro určení doby rozhodující čin nejpřísněji trestný. Z důvodů uvedených v § 67 písm. b.) trestního řádu může vazba trvat nejdéle tři měsíce. Doba trvání vazby se počítá ode dne, kdy došlo k omezení osobní svobody obviněného. Při posuzování délky, po kterou byl obviněný ve vazbě, je třeba vycházet z celkové doby. Při přerušení je třeba trvání vazby u obviněného v téže věci sčítat, avšak pro obě stádia trestního řízení zvláště. Pokud délka dosud vykonané vazby přesáhla dobu vazby určenou pro trvání vazby, obviněný se z vazby propustí na svobodu, i když některý z důvodů vazby trvá.

K otázce vlivu nově zjištěných skutečností mající vliv na posuzované okolnosti, v důsledku kterých má být zpřísněna právní kvalifikace, Nejvyšší soud ČR judikoval, že v souladu se smyslem institutu vazby je to, aby v případě, kdy během řízení vyjdou najevo skutkové okolnosti odůvodňující přísnější právní posouzení, byla také lhůta uvedená v § 72a odst. 1 trestního řádu odvozována vždy od právní kvalifikace, která vyplývá z doposud zjištěného skutkového stavu věci. Nejvyšší soud ČR poukázal na nezbytnost posuzovat dobu trvání vazby vždy s ohledem na právní kvalifikaci, jež se vztahuje k aktuálnímu stádiu trestního řízení a známému skutkovému stavu. Z uvedeného vyplývá, že dojde-li ke změně právní kvalifikaci ve prospěch obviněného, jenž na základě této změny právní kvalifikace vykonal

maximální možnou přípustnou délku vazby v přípravném řízení nebo před soudem, tak musí být neprodleně propuštěn z vazby. V tomto případě je kladen důraz na neprodlené propuštění z vazby i přesto, že některý z vazebních důvodů může trvat.

Lhůty dle ust. § 72a trestního řádu neplatí u koluzní vazby dle ust. § 67 písm. b.), trestního řádu, která může trvat nejdéle tři měsíce. K omezení koluzní vazby došlo novelou č. 265/2001 Sb. z důvodu zamezení jejího účelového prodlužování. Obviněný musí být propuštěn v případě koluzní vazby nejpozději poslední den této lhůty. Toto nemusí být dodrženo v případě současného jiného důvodu vazby zjištění, že obviněný již působil na svědky, spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností důležitých pro trestní stíhání. V případě vlivu obviněného na svědky, spoluobviněné nebo maření objasňování skutečností důležitých pro trestní řízení rozhodne o ponechání obviněného ve vazbě nad stanovenou lhůtu v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce v řízení před soudem soud. Při vrácení věci státnímu zástupci pokračuje běh lhůt, jenž připadá na přípravné řízení ode dne, kdy byl spis doručen státnímu zástupci. Jsou však případy, kdy se lhůty pro trvání vazby posuzují nezávisle na původním řízení. Tyto případy jsou uvedeny v ust. § 72a odst. 5 trestního řádu, jenž stanoví, že doba trvání vazby, o níž bylo rozhodnuto v řízení o dovolání, o stížnosti pro porušení zákona, o návrhu na povolení obnovy řízení, po zrušení výroku o trestu nálezem Ústavního soudu nebo v řízení o výkonu trestu vyhoštění, se posuzuje samostatně a nezávisle na vazbě v původním řízení.

2.6 Přezkoumávání trvání důvodů vazby

Přezkoumání důvodů vazby je stanoveno v ust. § 71 trestního řádu. Ustanovení ukládá povinnost průběžně a v každém období zkoumat zda trvají důvody vazby nebo zda nedošlo k jejich změně a zda nelze vazbu nahradit některým z opatření. V rámci přezkoumávání důvodů vazby nemůže být nedostatečný dozor státního zástupce důvodem k ponechání obviněného ve vazbě. Stejně tak nejsou podmínkou pro ponechání obviněného ve vazbě neodůvodněné průtahy

v přípravném řízení. V rámci přezkumného řízení orgány činné v trestním řízení posuzují, zda propuštěním obviněného na svobodu by bylo dosažení účelu trestního stíhání zcela zmařeno nebo podstatně ztíženo. V podstatě jde o opětovně posouzení vazebních důvodů dle ust. § 67 trestního řádu. Tato povinnost přezkumu důvodů vazby se vztahuje na všechny orgány činné v trestním řízení. Vedle soudu tedy i na státní zastupitelství a policejní orgán. Tuto povinnost plní orgány činné v trestním řízení průběžně po celou dobu trestního stíhání.

V rámci přezkoumávání důvodů vazby dle ust. § 71 trestního řádu jsou uvedené případy, kdy musí být obviněný neprodleně propuštěn z vazby. Jedná se o případy uvedené v ust. § 71 odst. 2 trestního řádu. Tedy, že pomine důvod vazby nebo je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k povaze a závažnosti věci trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a nejsou-li dány kvalifikované důvody vazby. V prvním případě se jedná o situace, kdy odpadne jeden nebo více vazebních důvodů a dále o situace, kdy nejsou naplněny zákonné podmínky vazby dle § 67 trestního řádu. Toto se však neuplatní v případě nahrazení vazby jiným opatřením. Druhá situace nastane, kdy na základě zjištění v průběhu trestního řízení je zřejmé, že rozhodnutí nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody.

3 Důvody vazby

V ustanovení § 67 trestního řádu jsou taxativně uvedené důvody, za jakých lze vzít obviněného do vazby. Tyto důvody musí splňovat určitou podmínku. Tato podmínka musí podmiňovat důvodnou obavu z naplnění důvodů vazby. V rámci těchto důvodů se jedná o konkrétní jednání obviněného nebo dalších konkrétních skutečností. Samotné důvody vazby mohou nastat v kterémkoliv okamžiku trestního stíhání. V rámci trestního stíhání může dojít k vývoji důvodů vazby. Tento vývoj je dán konáním obviněného v rámci trestního stíhání. Tzn., že tam, kde důvody vazby zpočátku nebyly, se mohou konáním obviněného naplnit. V rámci tohoto vývoje důvodů vazby může jít např. o rozšíření důvodů vazby nebo jejich zúžení.

Důvodem vazby dle § 67 trestního řádu u obviněného jsou:

- že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul (vazba útěková),
- že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání (vazba koluzní),
- že bude opakovat trestnou činnost, pro níž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil (vazba předstižná).

3.1 Vazba útěková

Vazební důvody u útěkové vazby definuje ust. § 67 písm. a.), trestního řádu. Jedná se o důvod, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul. V rámci důvodu této vazby musí být dána důvodná obava z útěku nebo vyhnutí trestu. Tato obava z jednání obviněného musí být odůvodněna jeho předešlým jednáním nebo dalších skutečností, které vyplynou z jednání obviněného. Důvodnou obavou v rámci útěkové vazby je skutečnost, že není známa totožnost obviněného a není možné tuto ihned zjistit. Dalším důvodem útěkové vazby je skutečnost, že obviněný nemá stálé bydliště nebo má neznámé bydliště. Dalším důvodem útěkové vazby je hrozba vysokého trestu.

Při rozhodování o útěkové vazbě se přihlíží rovněž na osobu obviněného. Zvažuje se osobnost obviněného. Rovněž se zvažuje povaha a závažnost spáchaného trestného činu, pro nějž je stíhán. Účelem útěkové vazby je fyzické zajištění obviněného v rámci provádění úkonů trestního řízení.

Samotná existence uvedených obav nestačí. Tyto obavy musí být podloženy konkrétními okolnostmi. Až na základě těchto konkrétních okolností musí být v rámci útěkové vazby dána důvodná obava z jednání obviněného. Uvedené okolnosti jsou pouze obecné. Můžeme říci, že se jedná o vyjmenované případy, kde je útek obviněného nejčastější. Možným vodítkem při rozhodování o užití útěkové vazby může být jednání obviněného, který se snaží o zajištění falešných dokladů pro vycestování do zahraničí. Dalším jednáním, který může vzbudit důvodnou obavu, může být opouštění zaměstnání nebo místo bydliště. Zvláště pokud se jedná o dlouhodobé opuštění. Avšak v rámci rozhodování o útěkové vazbě se hodnotí reálné možnosti obviněného vzhledem k jeho osobě. Uvedené důvodné obavy však nelze při rozhodování o útěkové vazbě generalizovat. I obviněný přes jeho procesní postavení v trestním řízení je svobodnou osobou s možností svobody pohybu. Z tohoto důvodu nelze každé jednání obviněného týkající se jeho vycestování do zahraničí nebo vzdání se z místa bydliště brát jako snahu obviněného se ukrývat nebo uprchnout. A to i v případě, že obviněný své jednání neoznámí orgánům činným v trestním řízení. Taktéž v případě nedostavení se obviněného k hlavnímu líčení bez dostatečné omluvy přes jeho řádné předvolání, nelze takové jednání obviněného automaticky chápat jako jeho úprk nebo skrývání se. Jakmile se však obviněný nedostavuje k hlavnímu líčení opakovaně a znemožňuje i své předvedení, tak může být tímto jeho jednáním dána důvodná obava z jeho možného úprku nebo skrývání, přičemž je tímto rovněž dán důvod útěkové vazby. Důvodem je skutečnost, že obviněný již koná aktivně ve smyslu jeho úprku, skrývání nebo vyhnutí se trestu. Jako dalším důvodem vazby může být posouzeno rovněž jednání obviněného, který se neustále omlouvá z účasti na úkonech trestního řízení. A to především v případě, že na své přítomnosti v rámci těchto úkonů trestního řízení trvá a žádá jejich odročení.

K důvodu úprku nebo skrývání se obviněného se vztahuje i bydliště obviněného. Aby se obviněný mohl účastnit úkonů trestního řízení, musí být známo jeho bydliště za účelem kontaktu obviněného a komunikace s ním. Proto je důležité zjištění stálého bydliště obviněného. Není rozhodující trvalé bydliště, ale faktické místo pobytu obviněného. Neznámost stálého bydliště často svádí k použití útěkové vazby především u cizinců. Přitom samotná státní příslušnost nezavdává příčinu důvodné obavy a užití tak útěkové vazby. Před užitím útěkové vazby u cizinců je důležité zkoumání samotné obavy z jejich možného útěku a tuto obavu automaticky nepředpokládat. Avšak např. u uživatelů návykových látek je dána důvodná obava tím, že tito často nemají faktické stálé bydliště a jsou bez zaměstnání. Nemají tudíž žádné vazby ke konkrétnímu místu. Při rozhodování o útěkové vazbě je nutné ověření adresy stálého bydliště ze strany obviněného. Toto ověření ovšem odpadá, pokud adresu stálého bydliště obviněný uvede při vazebním zasedání. Důvodem je nemožnost ověření této skutečnosti při vazebním zasedání. Z uvedeného vyplývá, že co se týče stálého bydliště obviněného při rozhodování o vazbě, je důležitá vazba obviněného k danému místu, příp. další závazky k místu jako např. místo zaměstnání, rodinní příslušníci apod. Samotné stálé místo faktického bydliště obviněného bez dalších závazků je důvodem ke zvážení vazebního důvodu útěkové vazby.

K útěkové vazbě se rovněž váže hrozba vysokého trestu pro obviněného. Co se týče hrozby vysokého trestu, jako vazebního důvodu útěkové vazby, není samotná výše trestní sazba za spáchaný trestný čin obviněným vazebním důvodem. Pro odůvodnění důvodné obavy z vysokého trestu u obviněného v rámci využití institutu vazby je reálný předpoklad dalších skutečností, jež zakládají důvodnou obavu. Tento předpoklad skutečností musí mít reálný základ. Takovým předpokladem může být povaha a osobnost obviněného. Zvláště pokud osobnost obviněného vykazuje negativní vlastnosti. Tyto negativní vlastnosti v povaze obviněného musí být ovšem něčím podložené. V tomto ohledu nelze usuzovat na základě vlastního úsudku. Negativní povaha obviněného musí být něčím podložena. Nejčastěji znaleckým zkoumáním. Určitým vodítkem může být rovněž již uložený vysoký trest, který ovšem doposud nenabyl právní moci.

Nepodloženost hrozby vysokého trestu svádí k tomu, že by k užití institutu útěkové vazby pouze na základě této hrozby vysokého trestu popřelo základní principy jejího užití. Ústavní soud shodně potvrzuje, že je nezbytně nutné zvážit nejen předpokládanou výši trestu, ale i to, zda takto stanovená výše trestu odůvodňuje obavu, že konkrétní obviněný uprchne nebo se bude skrývat.

Vysoký trest jako samostatný pojem není v trestním řádu zakotven. Jeho určení jako možného důvodu naplnění důvodné obavy není možné v trestním řádu dovodit. Jediným možným posouzením při užití útěkové vazby je na základě závažnosti trestného činu. I přesto se nejedná o automatické pravidlo. V dané věci Ústavní soud konstatoval, že hrozbu vysokým trestem lze odůvodnit uložení tzv. útěkové vazby toliko v těch případech, kdy na základě zjištěných skutečností opodstatňujících důvodnost ze spáchání zvláště závažného trestného činu lze předpokládat uložení trestu odnětí svobody ve výši nejméně kolem osmi let. Posuzování této otázky je však v praxi nadmíru složité. Při posuzování této otázky se vychází z individuálnosti každého spáchaného trestného činu. Konstatování Ústavního soudu nelze chápat jako jednoznačný závěr. Stále se v dané věci musí přihlížet k daným konkrétním okolnostem. Při rozhodování se tak musí vycházet ze skutečnostního stavu věci v daném čase. Nikoliv pouze ze spekulací a úvah, jež by mohly nastat v budoucnu.

3.2 Vazba koluzní

Vazbu koluzní je upravena v § 67 písm. b.), trestního řádu, kdy smí být obviněný vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.

Koluzním jednáním je v tomto případě následek. Je dána obava z následku jednání obviněného. V citovaném ustanovení trestního řádu je důvodnou obavou skutečnost, že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné. Další důvodnou obavou je maření objasňování závažných pro

trestní stíhání. Důvodné obavy jsou dány v tomto případě na jednání obviněného směřující ke koluznímu jednání nebo jeho záměru. V tomto jednání je vyžadováno aktivní jednání obviněného. Obviněný tedy musí aktivně působit na svědky nebo spoluobviněné, tedy na osoby nebo věci. Toto aktivní jednání obviněného musí sledovat jeho účel ve smyslu maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání a zmařit tak dokazování při objasňování trestného činu. Kromě aktivního jednání obviněného za účelem zmaření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání se může vycházet rovněž ze souběhu okolností. Tento souběh okolností musí existovat. Tento souběh okolností je nutné bedlivě zvážit. Po jejich zvážení je nutné tyto konkrétní skutečnosti podrobným způsobem zdůvodnit tak, aby z nich plynula jasná důvodná obava z koluzního jednání obviněného. Tyto konkrétní skutečnosti se vztahují k povaze důkazů a jejich provedením.

V rámci koluzního jednání obviněného není možné vycházet z důvodu potřeby vyslechnutí svědků či spoluobviněných, kteří jsou mu známi. Takový důvod nezavdává příčinu k založení důvodné obavy. V takovém případě by se koluzní vazba mohla použít kdykoliv. Ve značném množství případů se totiž obviněný zná se svými spolupachateli nebo svědky. Každý projednávaný případ je jedinečný. Vzhledem k tomu každé konkrétní skutečnosti se musí vyhodnocovat a zdůvodňovat zvlášť. Nelze tedy při užití koluzní vazby postupovat univerzálně pouze při naplnění obecných podmínek.

Působení na svědky ze strany obviněného je možné vyvodit z jejich vztahu. Tento vztah je dán především na základě jejich podřízenosti a nadřazenosti ve vztahu mezi obviněným a svědkem, fyzickou převahou apod. Tento vztah mezi obviněným a svědkem je nutné náležitě posoudit. V rámci koluzní vazby se objevuje pojem „nevyslechnutý svědek“. Šámal a kol. v této věci považují za nevyslechnutého svědka osobu předvolanou orgánem činným v trestním řízení s povinností svědčit. Působení na osobu nepředvolanou orgánem činným v trestním řízení, u které je předpoklad jejího výslechu jako svědka nebo spoluobviněného, považují za jiné maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Proti tomuto názoru stojí názor Růžičky a Zezulové, kteří osobu

svědka považují v materiálním smyslu a to jak u osoby předvolané, tak i k osobě, u níž má k takovému úkonu teprve dojít. Nejvyšší soud naproti tomu za nevyslechnutého svědka považuje svědky či spoluobviněné, kteří byli vyslechnuti, ale tato výpověď není použitelná jako důkaz před soudem nebo jejichž výslech byl proveden neúplně. Při tomto však provedený neúplný nebo nesprávný úkon nemůže jít k tíži obviněného. Tato skutečnost tedy nemůže být důvodem, na základě něhož by byl obviněný vzat do vazby.

Při rozhodování o použití koluzní vazby musí být důvodná obava z jednání obviněného přezkoumatelná. Koluzní vazba nelze nahradit jiným institutem nahrazujícím vazbu. Z tohoto důvodu je zdůvodnění použití koluzní vazby přísnější. V odůvodnění užití koluzní vazby musí být jasný důvod na zájmu objasnění trestného činu nad zájmem svobody jednotlivce.

3.3 Vazba předstižná

Vazba předstižná je upravena v § 67 písm. c.), trestního řádu, kdy smí být obviněný vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost, pro níž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestná čin, který připravoval nebo kterým hrozil.

Důvodnost obavy je v tomto případě dána skutečností opakováním trestné činnosti obviněným. Opakovaná trestná činnosti je v tomto případě trestná činnost, pro níž je obviněný stíhán. Při užití tohoto vazebního důvodu hrozí nebezpečí další trestné činnosti. Toto nebezpečí musí být bezprostřední. Rozdílnost tohoto vazebního důvodu spočívá v tom, že není cílem zajištění zdárného průběhu trestního řízení. Cílem je zabránit v pokračování další trestné činnosti ze strany obviněného.

U předstižné vazby jsou v trestním řádu taxativně vyjmenované důvody jejího použití. Prvním důvodem je obava z jednání obviněného, který bude pokračovat již ve stíhaném trestném činu. V tomto důvodu je myšlen další útok u hromadného trestného činu nebo udržování protiprávního stavu, který trestným činem obviněný

vyvolal. Pokud obviněný pokračuje v trestném činu, pro nějž je stíhán, tak se od doby sdělení obviněné takové jednání považuje za nový skutek.

V praxi se předstižná vazba používá i v případě páchaní, resp. opakování trestného činu stejné povahy, tj. stejného druhu. Děje se tak nejčastěji u majetkové trestné činnosti. Nebezpečí z opakování trestného činu nelze brát paušálně pro jakoukoliv trestnou činnost.

Při posuzování nebezpečí u obviněného z důvodu obavy z dokonání trestného činu, o který se pokusil nebo obavy z vykonání trestného činu, který připravoval, tak zde se předpokládá spáchání totožného trestného činu.

Judikatura Ústavního soudu uvádí, že při zvažování užití předstižné vazby se posuzuje osobnost obviněného, jeho postoje ke spáchanému trestnému činu, jeho sklonech, návycích, rodinném a společenském prostředí, jeho zaměstnání. Posuzování musí být prováděno ze strany soudů obezřetně. Např. sama nepříznivá finanční situace nemůže sama o sobě představovat důvodu pro použití předstižné vazby.

3.4 Kvalifikované důvody vazby

Jako každý zajišťovací institut má i institut vazby své limity. Tyto limity jsou zakotveny v trestním řádu. Limity v rámci užití institutu vazby jsou uvedeny v § 68 odst. 2 trestního řádu. V uvedeném ustanovení trestního řádu je uvedeno, že vzít do vazby nelze obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestní čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Existuje však i výjimka z uvedených limitů při užití vazby jako zajišťovacího institutu. Tato výjimka je uvedena v ust. § 68 odst. 3 trestního řádu. Tyto výjimky zpříšňují důvody, za nichž lze vazbu jako zajišťovacího institutu využít. Jedná se tedy o zpříšňující, tedy kvalifikované důvody vazby. Tyto kvalifikované důvody vazby jsou uvedeny v ust. § 68 odst. 3 trestního řádu. Jedná se o důvody, kdy obviněný již uprchl nebo se skrýval, opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak

zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení, je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit, již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo již opakoval trestnou činnost, pro níž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Na základě těchto důvodů je možné vzít do vazby obviněného i přesto, že půjde o některý z trestných činů uvedených v ust. § 68 odst. 2 trestního řádu. Na rozdíl od obecných důvodů vazby uvedených v ust. § 67 trestního řádu je u kvalifikovaných důvodů vazby vyžadováno naplnění důvodné obavy a nejen její existence. Tímto naplněním důvodné obavy dochází ke zpříšňujícím podmínkám. U některých trestných činů by obviněný nebyl vzat do vazby a to z důvodu zákonných limitů. A to ani přesto, že by jinak byly dány podmínky pro vzetí do vazby dle ust. § 67 trestního řádu. Avšak toto neplatí, pokud v době rozhodování o vazbě již je existence některého z kvalifikovaného důvodu vazby. V rámci druhého kvalifikovaného důvodu vazby, tj. v případě, že se obviněný opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení, se předpokládá vznik kvalifikovaného důvodu vazby při kumulativním splnění dvou podmínek. První podmínkou je, že se obviněný opakovaně nedostavil na předvolání. Druhou podmínkou je, že se jej nepodařilo předvést, ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení. Tuto podmínku lze splnit i přesto, že se obviněný omluvil, avšak současně musí dojít ke splnění druhé podmínky. V případě doložení objektivního důvodu v rámci omluvy ze strany obviněného ke splnění kumulativních podmínek nedošlo. Aby došlo k naplnění kumulativní podmínky, musí obviněný svou omluvou na neúčasti sledovat zmaření úkonu trestního řízení nebo vyhýbání se samotnému trestnímu řízení. I přesto k uplatnění tohoto kvalifikovaného jednání obviněného v praxi musí být jeho jednání závažnější. Závažnost jednání obviněného v rámci jeho omluvy na úkonu trestního řízení musí směřovat k tomu, že jeho jednáním je dána důvodná obava z reálného nebezpečí z uprchnutí nebo jeho skrývání po řádném a včasném předvolání k dostavení se k úkonu, přičemž náhradní doručení předvolání obviněného je znemožněno.

Třetí kvalifikovaný důvod týkající se jeho neznámé totožnosti a nemožnosti jí zjistit ukládá rovněž naplnění dvou podmínek. Opět se jedná o podmínky kumulativní. První podmínkou je neznámá totožnost a druhou nemožnost jí zjistit. Totožnost osob se zjišťuje dostupnými prostředky. Tímto dostupným prostředkem je centrální evidence osob. Potom se jedná o policejní evidence nebo záruka důvěryhodné osoby. Osoby svou totožnost prokazují především jménem, příjmením a datem narození. Jestliže je toto prokázání totožnosti nedostačující může v rámci své prokázání totožnosti po osobě být požadováno trvalého bydliště nebo přechodného pobytu, rodné číslo a státní příslušnost. Pokud osoba odmítá prokázat svou totožnost nebo její totožnost nelze zjistit ani po poskytnutí potřebné součinnosti, lze osobu předvést ze strany policejního orgánu k provedení úkonů směřujících ke zjištění její totožnosti.

Čtvrtý kvalifikovaný důvod se zaměřuje na působení obviněného na svědky nebo spoluobviněné či na jiném maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Jednání obviněného v rámci kvalifikovaného důvodu vazby musí být prokázáno tak, aby důvodná obava byla podložena reálnými skutečnostmi.

Pátý kvalifikovaný důvod vazby se vztahuje na situaci, kdy obviněný opakoval trestnou činnost pro níž je stíhán. Tento důvod se vztahuje rovněž na pokračování trestné činnosti, pro kterou je obviněný stíhán. Kvalifikovaný důvod se rovněž vztahuje na takovou trestnou činnost, pro kterou byl obviněný v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Novelou z roku 2011 byla v pátém kvalifikovaném důvodu zakomponována speciální recidiva. V rámci speciální recidivy kvalifikovaného důvodu vazby je myšleno jednání, kdy i po zahájení trestního stíhání obviněný danou trestnou činností opakoval nebo v ní pokračoval. Speciální recidiva dále zahrnuje i trestné činnosti stejné povahy, za které byl obviněný odsouzen. Při rozhodování o vazbě v rámci kvalifikovaných důvodů vazby se na obviněného při jeho předešlém odsouzení nehledí jako na osobu neodsouzeného. Ve smyslu tohoto kvalifikovaného důvodu se pod potrestáním rozumí jak pravomocné odsouzení, tak i výkon trestu odnětí svobody, přičemž k odsouzení a potrestání musí dojít v posledních třech letech.

V ust. § 68 odst. 4 trestního řádu zakotvila novela trestního řádu účinnou ochranu poškozeného. Smyslem novely trestního řádu byla účinná ochrana poškozeného. Především se jedná o ochranu života a zdraví příp. jiného obdobného zájmu poškozeného. Ochrana poškozeného se uplatňuje především u vazby předstízně. Při použití uvedeného ustanovení trestního řádu musí být kumulativně naplněna podmínka, jež stanoví kdy je při vzetí obviněného do vazby sledován účel ochrany osoby poškozeného vzhledem k povaze spáchaného trestného činu. Musí být splněn požadavek na nezbytnou ochranu zájmu poškozeného. Tato ochrana zájmu poškozeného co do její nezbytnosti je vyhodnocována z povahy spáchaného trestného činu obviněným. V dané věci se zejména jedná o dotčený zájem ze strany obviněného. Dále se jedná o způsob provedení trestného činu, jeho následků a míry zavinění nebo pohnutky. Jednání obviněného se zkoumá jako celek jednání vůči poškozenému. Zkoumá se, zda předchozí jednání obviněného bylo podobné povahy. Zda v minulosti došlo ze strany poškozeného k odvolání souhlasu s předchozím trestním stíháním obviněného v minulosti. Jedná se o širší zkoumání osoby obviněného vůči osobě poškozeného.

Účinná ochrana poškozeného jako jednoho z kvalifikovaných důvodů vazby uplatňuje využití důvodu vazby u méně závažných trestných činů, které se dějí mezi osobami blízkými. Důvodem je skutečnost, že páchaní trestných činů mezi osobami blízkými je agresivní chování vůči poškozenému. Toto agresivní jednání se může stupňovat a opakovat. Účelem je tedy takovému jednání vůči poškozenému zabránit a to z toho důvodu, že určitým hrozbám není možné nečinně přihlížet. Při rozhodování o užití tohoto kvalifikovaného důvodu je nutné dbát na práva obviněného, které stojí v protíváze ochrany osob, které jsou trestnou činností ohroženy.

Tento důvod kvalifikované vazby má svůj důvod v tom, že je veřejný zájem na tom, aby obviněný byl od poškozeného oddělen při současném rychlém ofenzivním postupu. I přes různé nesouhlasy je uvedený postup zcela zákonný, neboť právo na ochranu života a zdraví jednotlivce je nadřazeno právu na osobní svobodu jednotlivce.

Využití uvedeného kvalifikovaného důvodu vazby působí značně preventivně. Smysl tohoto kvalifikovaného důvodu vazby spočívá v ochraně poškozeného, kterému hrozí nebezpečí. K využití tohoto důvodu vychází za využití principu proporcionality, kdy právo hodnotnější právo je chráněno na úkor méně hodnotného práva, avšak s minimálním omezením tohoto méně hodnotného práva, přičemž účinnou ochranu poškozeného nelze dosáhnout jinak. Co se týče hodnot poškozeného, tak těmito jsou především život, zdraví, lidská důstojnost a svoboda. Při rozhodování o využití tohoto kvalifikovaného důvodu vazby jsou soudy povinny specifikovat, jaký konkrétní zájem je třeba u poškozeného chránit. Rovněž musí uvést okolnosti, z nichž vyvozují, že danému konkrétnímu zájmu hrozí reálné nebezpečí.

4 Instituty trestního práva nahrazující vazbu

Trestní řád umožňuje nahrazení užití institut vazby u obviněného jinými prostředky. Tyto prostředky jsou v trestním řádu zakotveny z důvodu využití principu proporcionality a principu ultima ratio v rámci rozhodování o vazbě u obviněného. Jedná se o tzv. substituční opatření. Při použití těchto substitučních opatření musí být ovšem splněny zákonné podmínky. Mezi tyto podmínky patří záruka ohledně dalšího chování obviněného, slib obviněného, dohled probačního úředníka, předběžné opatření a peněžitá záruka. I když se jedná o jiná opatření nahrazující vazbu, tak tyto lze využít pouze z důvodu vazby uvedených v ust. § 67 písm. a.), a c.), trestního řádu. Uvedená opatření nahrazující vazbu se uplatňují jednotlivě nebo v kombinované formě. Opatření nahrazující vazbu mají preventivní povahu. Cílem těchto opatření je stejný jako u samotného institutu vazby. Jedná se o zajištění zdárného průběhu trestního řízení a ochranu poškozeného.

Tato opatření nahrazující vazbu jsou uplatňována zejména ze strany obhajoby obviněného. Při rozhodování o vazbě a jejího nahrazení některým nebo některých opatřeních nahrazující vazbu musí soud řádně zvážit všechny okolnosti, jež jsou mu v době rozhodování známy. Soud při svém rozhodování zvažuje jak povahu spáchaného trestného činu, osobu obviněného, tak i možnosti využití opatření nahrazujících vazbu. V případě ponechání obviněného na svobodě na základě rozhodnutí soudu, tak učiní za současného uložení konkrétního opatření nahrazujícím vazbu. I přes rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby na základě rozhodnutí soudu nezbavuje orgány činné v trestním řízení přezkoumávání důvodu vazby z úřední povinnosti. Toto zkoumání musí být průběžné. Důvodem přezkoumávání je zjištění, zda stále existuje důvod vazby a účelu vazby nelze nahradit jiným opatřením nahrazujícím samotnou vazbu. V případě, že soud rozhodne u uložení opatření nahrazujícího vazbu a obviněný v rámci uloženého opatření neplní své povinnosti, rozhodne soud o vzetí obviněného do vazby.

Novela trestního řádu z roku 2011 upravila omezení v ust. § 77a trestního řádu. Jedná se o omezení, o němž může být rozhodnuto samostatně. Často se však užívá při rozhodování o vazbě za současného uložení jiného opatření nahrazujícím vazbu. Při jeho uložení je obvinění povinností na základě výzvy toho kdo o opatření rozhodoval vydat cestovní doklad. V případě, že obviněný cestovní doklad nevydá, tak se tento odejme. Omezení spočívající v zákazu vycestování je často nabízeno jako opatření nahrazujícím vazbu u osob cizí státní příslušnosti. Novým opatřením nahrazujícím vazbu bylo v našich podmínkách zavedení elektronického kontrolního systému. Do uvedeného opatření nahrazujícího vazbu se i v současné době kladou značné naděje. Toto opatření má za cíl zvýšit užívání alternativních opatření nahrazujících vazbu. Důvodová zpráva elektronického monitoringu vazebně stíhaných osob uvádí, že kromě snížení stavu vězeňské populace má užití této kontroly i výhody pro obviněné. Jedná se zvláště o zachování rodinných a sociálních vazeb. Zároveň se snižuje izolace osob ve vazbě. Elektronický monitoring vazebně stíhaných osob cílí na získání pozitivních návyků u těchto osob a motivace k jejich vlastní sebekontrolě. V případě uplatnění této elektronické kontroly obvinění slíbí poskytnutí veškeré potřebné součinnosti a dodržování uložených povinností.

Plnění elektronické kontroly je svěřeno Ministerstvu spravedlnosti. Ministerstvo spravedlnosti při tomto spolupracuje s probační a mediální službou. Při zjištění neplnění povinností ze strany obviněného je tato skutečnost bezodkladně sdělena jednak soudu. V přípravném řízení též státnímu zástupci. Dále je vyrozuměn policejní orgán, který provede zadržení obviněného. Zadržení obviněného se v tomto případě provede bez předchozího souhlasu státního zástupce nebo soudce. I přesto, že jde o významný zásah do práva osoby obviněného, tak tento je dostatečně odůvodněn, neboť se jedná o osobu obviněného, jež spáchala trestný čin, pro který je stíhána a proti níž se vede trestní řízení.

Uvedený elektronický monitoring vazebně stíhaných osob je výhodný zvláště u méně závažných případů. Možný dopad u takových vazebně stíhaných osob by mohl být i pozitivní. Na rozdíl od ostatních opatření nahrazujících vazbu umožňuje elektronický monitoring nepřetržitou kontrolu osoby obviněného. Stejně jako při

rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby, má obviněný možnost žádat o zrušení opatření nahrazujících vazbu. V případě zamítnutí jeho žádosti má obviněný možnost po uplynutí doby tří měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí. Toto neplatí, uvede-li obviněný v nové žádosti nové dosud neposuzované skutečnosti. Pominou-li důvodu pro využití opatření nahrazujícího vazbu, může soud přistoupit ke zrušení využití těchto opatření.

4.1 Záruka zájmového sdružení nebo důvěryhodné osoby

Dle ustanovení trestního řádu je zájmovým sdružením občanů odborová organizace nebo organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení s výjimkou politických stran a politických hnutí, církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely. Uvedené opatření nahrazující vazbu se v rámci rozhodování o vazbě využívá zřídka. Důvod je krátký časový interval v rámci rozhodování o vazbě. Častěji se tedy využívá při rozhodování o propuštění obviněného z vazby.

Pokud je z důvodu časové tísně malá šance na využití záruky zájmového sdružení osob je možnost využít důvěryhodnou osobu. Důvěryhodnou osobou v rámci rozhodování o vazbě může být např. učitel, příbuzná osoba nebo nadřízená osoba zaměstnance. Může to být jakákoliv osoba, jež působí pozitivně na chování obviněného. Často se jedná o osobu, k níž má osoba obviněného pozitivní sociální vazbu. Soud v rámci rozhodování o využití důvěryhodné osoby jako opatření nahrazujícího vazbu zkoumá sociální vazbu mezi důvěryhodnou osobou a osobou obviněného. Soud zkoumá, zda je důvěryhodná osoba vůči obviněnému dostatečně nezávislá a přitom dostatečně autoritativní, tak aby příznivě působila na chování obviněného. Obhájce obviněného nemůže být považován za důvěryhodnou osobu a to vzhledem k tomu, že se jedná o osobu, která obviněného zastupuje v dané věci. V případě jiného advokáta, který osobu obviněného v dané věci nezastupuje, může být důvěryhodnou osobou pro účel využití opatření nahrazujícího vazbu.

At' již se jedná o zájmové sdružení osob nebo důvěryhodnou osobu, je vyžadováno splnění určitých podmínek. Tyto podmínky se týkají převzetí dohledu nad chováním obviněného. Účel dohledu je zřejmý. Jedná se především o zamezení opakování trestné činnosti nebo dokonání trestného činu obviněným, jímž hrozil nebo se na něj připravoval. Jedná se také o dohled nad splněním konkrétní podmínek uvedených v usnesení. Tyto podmínky se týkají obviněného, kterému jsou tímto kladeny povinnosti. Může jím být dostavení se obviněného k soudu, státnímu zástupci a policejnímu orgánu na výzvu. Oznámení skutečnosti ohledně vzdálení se z místa pobytu. Při rozhodování o vazbě obviněného je zájmové sdružení nebo důvěryhodná osoba, jež záruku nabízejí, seznámeni s podstatou obvinění a skutečnostmi na jejichž základě je dán důvod vazby. i přes splnění veškerých náležitostí není na přijetí nabízené záruky dán právní nárok.

4.2 Písemný slib obviněného

Písemný slib obviněného je nejčastější nabízeným opatřením nahrazujícím vazbu ze strany obviněných. Slib musí být obviněným učiněn osobně a v písemné formě. Písemný slib musí být opatřen vlastnoručním podpisem obviněného. Na základě písemného slibu obviněný vyjadřuje úmysl vést řádný život, nedopouštění se trestné činnosti, dostavení se na výzvu soudu, státního zástupce nebo policejního orgánu. Obviněný dále slibuje oznamování vzdálení se z místa pobytu, plnění povinností uložených mu soudem a rovněž dodržování omezení jemu soudem uložené. O přijetí slibu rozhoduje soud. Uvedené opatření nahrazujících vazbu je přijímán převážně skepticky. Důvodem je nejspíše jeho časté užívání a nemožnost kontroly plnění daného slibu. Rovněž se nelze ve věci zbavit pochybností z upřímnosti obviněného v rámci svého daného slibu.

4.3 Dohled probačního úředníka

Při uložení tohoto opatření nahrazujícímu vazbu je povinností vazebně stíhané osoby být v pravidelném kontaktu s probačním úředníkem. Je potřebná spolupráce vazebně stíhaného s probačním úředníkem při vytvoření a realizaci

probačního plánu dohledu. Probační úřední kontroluje dodržování podmínek uložených soudem nebo takových, jež takové osobě vyplývají ze zákona. Kromě povinností stanovených trestním řádem, může být uloženo i další omezení za účelem zamezení páčání další trestné činnosti a maření průběhu trestního řízení. Bližší podmínky ohledně nahrazení vazby dohledem nejsou v trestním řádu uvedené. Při užití tohoto opatření nahrazujícímu vazbu je vysoké riziko spjaté s ponecháním obviněného na svobodě.

4.4 Peněžitá záruka

Peněžitá záruka se využívá v důvodech vazby podle uvedených v ust. § 67 písm. a.), c.), trestního řádu. Obviněná osoba se při využití tohoto opatření ponechá na svobodě nebo propustí na svobodu po složení peněžitě záruky. Výši peněžitě záruky určuje soud. V ust. § 73a trestního řádu je uveden taxativní výčet trestných činů, u nichž se toto opatření nahrazující vazbu neužije. Jedná se o závažnější trestné činy. Peněžitá záruka je složena obviněným nebo jinou osobou s jeho souhlasem. Osoba, která složila peněžitou záruku za obviněného s jeho souhlasem, musí být vždy seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, které zakládají důvod vazby. Seznámení osoby musí být provedeno před samotným přijetím peněžitě záruky. Smyslem seznámení je skutečnost, aby seznamovaná osoba mohla sama posoudit, zda peněžitou záruku za obviněného složí či nikoliv. Vrácení peněžitě záruky totiž závisí na jednání obviněného. Toto seznámení osoby nabízející peněžitou záruku je procesní podmínkou poučení. Poučení musí být prokazatelně zjevné a srozumitelné.

Přijetí peněžitě záruky je dán návrhem obviněného nebo osoby, která peněžitou záruku nabízí. Soud následně na základě návrhu rozhodne o přípustnosti peněžitě záruky a určí její výši. O způsobu složení peněžitě záruky rozhoduje rovněž soud. V rozhodnutí o přijetí peněžitě záruky je poučení o době trvání peněžitě záruky a důvody, pro které peněžitá záruka může připadnout státu. Samotná peněžitá záruka může být použita k úhradě nákladů řízení nebo k úhradě škody

poškozeného. Soud rozhodne o ponechání obviněného na svobodě nebo jeho propuštění z vazby až po rozhodnutí o přijetí peněžitě záruky.

Peněžitá záruka se určí na základě osoby obviněného a majetkovým poměrům obviněného. Vodítko k určení výše peněžitě záruky se nachází v trestním řádu. Rovněž se přihlíží k osobě toho, který složení peněžitě záruky nabízí. Současné se přihlíží k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu ze strany obviněného. Zvláště se musí při rozhodování o přijetí peněžitě záruky zvážit, zda je peněžitá záruka v dané výši způsobilá odstranit důvodnou obavu z jednání obviněného a to obzvláště ve vztahu k závažným důvodům vazby. Spodní hranice peněžitě záruky je 10.000,- Kč. Při určování výše peněžitě záruky se posuzuje citelnost její ztráty v případě jejího propadnutí. Výše peněžitě záruky se u majetkových trestných činů stanovuje adekvátně vzhledem k možným ziskům získaných danou trestnou činností. Na úroky z prodlení při složení peněžitě záruky není právní nárok. Nárok na úroky při složení peněžitě záruky vzniká v okamžiku nabytí právní moci rozhodnutí o jejím zrušení.

Peněžitá záruka má formu sankce. Forma sankce peněžitě záruky je dána nedodržením podmínek ze strany obviněného. Tímto nedodržením podmínek obviněným může být jeho uprchnutí, skrývání se, neoznámení změny jeho pobytu, znemožnění doručení předvolání nebo jiné písemnosti orgánu činnému v trestním řízení, nedostavení se po předvolání na úkonu trestního řízení, opakování trestné činnosti, dokončení trestné činnosti, pokus trestné činnosti vyhýbání se uloženému trestu odnětí svobody, peněžitěho trestu nebo náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest. Při vyhýbání se obviněného uloženého výkonu trestu odnětí svobody musí být toto vyhýbání z jeho strany úmyslné. Z tohoto úmyslného jednání musí být zřejmé, že obvinění sleduje zmaření výkonu trestu. Za takové maření výkonu trestu nelze ovšem považovat podání žádosti o odklad výkonu trestu ze strany obviněného.

Výše peněžitě záruky se může měnit. A to na návrh obviněného nebo jiné osoby. Důvodem je možnost přezkoumání uloženého opatření nahrazujícího vazbu, a to i z úřední povinnosti. Při rozhodnutí soudu, jehož výsledkem je zrušení

peněžitě záruky nebo její propadnutí státu je současně povinností soudu přezkoumání důvodů vzetí obviněného do vazby.

Při použití peněžitě záruky jako opatření nahrazujícím vazbu je v trestním řádu obsažena doba jejího trvání v případě, že nebylo rozhodnuto o jejím propadnutí nebo jejím zrušení. Tato doba trvání peněžitě záruky má účel v podobě zajištění nástupu trestu odnětí svobody obviněného, uhrazení peněžitěho trestu, nákladů trestního řízení a zajištění úhrady pohledávek poškozeného. Peněžitá záruka tedy trvá do doby splnění povinnosti uložené obviněnému pravomocným rozhodnutím. Peněžitá záruka však nemůže být použita jako forma uhrazení bezdůvodného obohacení získaného trestnou činností. K úhradě pohledávky poškozeného z peněžitě záruky je zapotřebí jeho žádosti. O tomto způsobu možné úhrady pohledávky poškozeného musí být poškozený vyrozuměn. Lhůta pro podání žádosti poškozeným k možnosti úhrady jeho pohledávky je tři měsíce od jeho vyrozumění. Užití peněžitě záruky je vyloučeno u koluzní vazby.

4.5 Předběžné opatření

Předběžné opatření jako opatření nahrazující samotné vzetí obviněného do vazby je dán novelou z roku 2013. V rámci uložení předběžného opatření se týká o taxativní výčet povinností uložených obviněnému. Předběžné opatření lze uložit jak samostatně, tak také jako opatření nahrazující vazbu. Předběžné opatření má smysl především v ochraně poškozeného a zamezení obviněnému v páchání trestné činnosti a také zajištění zdárného průběhu trestního řízení. Podstata předběžného opatření je totožná jako v občanském soudním řádu. Předběžné opatření představuje prozatímní úpravu poměrů. V tomto případě se jedná o poměr mezi obviněným a poškozeným. Používání předběžného opatření působí pozitivně ve smyslu rychlé a flexibilní reakce ze strany státních orgánů směřující k ochraně jednotlivce nebo společnosti. Předběžné opatření je méně invazivním prostředkem vůči obviněnému než využití samotné vazby.

Obviněnému lze prostřednictvím předběžného opatření uložit zákaz styku s určitými osobami, zákaz vstupu do obydlí a bezprostředního okolí a zákaz

zdržování se zde, zákaz návštěv nevhodného prostředí, sportovních a kulturních a jiných společenských akcí, zákaz zdržovat se na konkrétním místě, zákaz vycestovat do zahraničí, zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti, zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky, zákaz hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek, zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti, jejíž povaha umožňuje opakování nebo pokračování v trestné činnosti. Samotný výčet předběžných opatření je taxativně vyjmenován. V rámci již pravomocně uděleného předběžného opatření není přípustná forma jeho rozšiřování.

Podle druhu předběžného opatření může v přípravném řízení o uložení předběžného opatření rozhodnout i státní zástupce. Předběžná opatření, o nichž rozhoduje státní zástupce, jsou uvedena v ust. § 88m odst. 2 trestního řádu. Předběžná opatření, o nichž rozhoduje státní zástupce, jsou spojena s jejich nižší mírou intenzity zásahu do osobní svobody obviněného. Uložení předběžného opatření obviněnému musí být řádně zdůvodněno skutkovými okolnostmi. V rámci rozhodování o uložení předběžného opatření není přípustné vycházet ze spekulací, domněnek či hypotéz. Jak již z názvu samotného předběžného opatření vypovídá, jedná se o dočasný zásah do základních práv a svobod jednotlivce. Samotné předběžné opatření musí splňovat zákonné standardy, byť v menší míře a to vzhledem k povaze předběžného opatření, které je vydáno často urgentně. Pokud dochází k uložení předběžného opatření, tak se přihlíží rovněž k předběžným opatřením, která byla obviněnému již uložena, avšak podle jiného právního předpisu.

Doba trvání předběžného opatření je dána dobou, po kterou je dán jeho účel. I tak je doba trvání předběžného opatření omezena do nabytí právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí ve věci, kterým se řízení ukončí. Pokud obviněný nemůže předběžné opatření vykonat nebo toto nelze na jeho osobě spravedlivě požadovat, rozhodne se o změně předběžného opatření nebo jeho zrušení. Obviněný má právo žádat o zrušení předběžného opatření a to za podmínek jako u práva na přezkoumání vazebních důvodů. Při zamítnutí žádosti obviněného o zamítnutí má právo žádat opakovaně o zrušení předběžného opatření po uplynutí doby tří

měsíců od zamítnutí. Pouze v případě uvedení nových skutečností v rámci žádosti obviněného o zrušení předběžného opatření může být žádost obviněného na zrušení předběžného opatření opětovně posouzena i ve lhůtě kratší tří měsíců. Při neplnění povinností obviněného uložených mu předběžným opatřením mu může být uložena pořádková pokuta. Rovněž při neplnění podmínek předběžného opatření může být obviněnému uloženo předběžné opatření jiného druhu nebo může být obviněný vzat do vazby.

4.6 Zákaz vycestování

Jedná se o paušální omezení týkající se vycestování mimo Českou republiku. Jedná se tedy o zákaz vycestování do všech zemí. Smyslem zákazu vycestování je zajištění obviněného pro dosazení zdárného průběhu trestního řízení a zamezit tak jeho maření trestního řízení především svou nedosažitelností. Obviněný má v rámci uložení zákazu vycestování povinnost odevzdat svůj cestovní pas. Původním smyslem bylo nahrazení útěkové vazby opatřením nahrazujícím vazbu. Trestní řád obsahuje úpravu zákazu vycestování v následujících ustanovení:

- dle § 73 a 73a jako opatření nahrazující vazbu,
- dle § 77a jako samostatně upravené zajišťovací opatření,
- dle § 88h jako předběžné opatření,

I přesto, že si uvedená ustanovení trestního řádu ohledně zákazu vycestování jsou obsahově podobné, tak každá uvedená úprava zákazu vycestování sleduje svůj účel.

Obviněný v rámci uloženého zákazu vycestování může žádat o povolení jednorázového vycestování do zahraničí z tzv. důležitých důvodů. Toto je však umožněno jen, pokud byl zákaz vycestování uložen podle § 77a a § 88 h trestního řádu. O žádosti v přípravném řízení rozhoduje státní zástupce nebo soudce. Důležité důvody jsou vymezeny v § 77a odst. 6 trestního řádu. Jedná se zejména o pracovní cestu. O žádosti je rozhodováno opatřením. Toto opatření nemusí být odůvodněno a to ani v případě jejího zamítnutí. I přesto, že samotná maximální délka vazby je časově omezena, tak u uložení zákazu vycestování jako opatření

nahrazujícím vazbu žádné časové omezení není. Uložený zákaz vycestování tak může trvat do doby vyhlášení zprošťujícího rozsudku. Kromě vyhlášení zprošťujícího rozsudku v době uložení zákazu vycestování je omezení jeho délky vázáno na přezkoumávání důvodů vazby ze strany orgánů činných v trestním řízení, jenž v rámci přezkumu důvodů vazby mohou rozhodnout, že tyto důvody pominuly.

5 Rozhodování o vazbě ve věcech mládeže

Při rozhodování o vazebních důvodech u mladistvých je nutné se řídit především zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen ZSMV). Zákon o soudnictví ve věcech mládeže je speciální normou. Zákon o soudnictví mládeže obsahuje ustanovení, kterými je nutno se řídit. Při rozhodování o vazbě u mladistvých musíme dbát na jejich dosud neukončený duševní a tělesný vývoj. Mladiství mají obecně výraznější projev negativismu. Zvláště na mladistvé působí jakákoliv negativní změna. Omezení osobní svobody nebo odtržení od rodiny nebo vrstevníků takovou negativní změnou zcela jistě je. Proto je zapotřebí při rozhodování o vazbě u mladistvých více dbát na zásadu přiměřenosti a zdrženlivosti. U mladistvých by vzetí do vazby mělo být výjimečné opatření, jehož nelze dosáhnout jinak. Použití vazby dle ZSMV je přípustné pouze u mladistvých. U osob do 15. let věku je vazba nepřipustná. Důvody vazby u mladistvého upravuje ust. § 67 trestního řádu. I přesto, že mohou být dány důvody vazby u mladistvého, tak soud obviněného mladistvého do vazby vzít nemusí. Vazba u mladistvých je spíše podpůrným prostředkem ve chvíli, kdy vazby nelze dosáhnout jiným způsobem. V případě vzetí obviněného mladistvého do vazby musí být vyčerpávajícím způsobem dostatečně odůvodněno, proč nebylo možné vazbu nahradit jiným opatřením.

Při rozhodování o vazbě mladistvých jsou orgány činné v trestním řízení povinny vždy zkoumat, zda není možné vazbu nahradit jiným prostředkem při naplnění podmínek vazby. Místo užití vazebního institutu u mladistvých se přednostně využívání opatření nahrazující vazbu, ať již ve smyslu záruky zájmového sdružení a důvěryhodné osoby, slibu, dohledu probačního úředníka nebo peněžité záruky. Místo vzetí obviněného mladistvého do vazby může postačovat i jeho umístění v domově mládeže nebo ve výchovném zařízení. Oproti vazbě u dospělého obviněného lze u mladistvého obviněného nahradit koluzní vazbu zárukou důvěryhodné osoby.

O vzetí obviněného mladistvého do vazby rozhoduje soud pro mládež. Přitom se řídí ustanoveními trestního řádu ohledně vazby. Především ust. § 67 a § 68

trestního řádu. Dalším orgánem rozhodujícím o vazbě obviněného mladistvého je státní zástupce. Státní zástupce rozhoduje o nahrazení vazby mladistvého obviněného v případě jeho propouštění z vazby na svobodu.

6 Úvaha de lege lata

Trestní řád České republiky č. 141/1961 Sb., prošel od doby svého vzniku značným vývojem. I v současné době probíhají jeho neustálé novelizace. V současné době a z důvodu členství v Evropské unii dochází ke snahám o sladování právním norem s kontinentálním právem. Což dokazuje i používání judikátů Evropského soudu pro lidská práva. Podle mého názoru je trestní řád České republiky a aplikace jednotlivých hlav trestního řádu na velmi dobré úrovni a to i přesto, že každá novelizace klade zvýšené nároky na udržení jasné, přehledné a hlavně provázané právní úpravě. Aplikací provázanost jednotlivých ustanovení trestního řádu s Ústavou České republiky a Listinou základních práv a svobod je značná. V trestním řádu je kladen důraz na dodržování zákonnosti a ochranu práv jednotlivců. Zvláštní ochrana se značným důrazem je dána na svobody osob. Trestní řád klade důraz na odůvodněnost omezení osobních svobod, příp. jejich přezkoumávání. Podle mého názoru je institut vazby upraven na velmi dobré úrovni. Právní úprava trestního řádu poskytuje širokou škálu uplatnění nároků práv dotčených osob. V tomto směru je zřetelný neustálý vývoj. Je třeba si, ale uvědomit, že každý případ je individuální a tudíž jedinečný, což samo o sobě klade na rozhodující orgán značnou zátěž. Skutečnost, že v tomto směru trestní řád České republiky obostává v každodenní situaci i přes vysoké nároky na něj kladené dokazuje to, o jak kvalitní právní normu se jedná i z pohledu dnešní doby. I přes diskuze o nutnosti přijetí nového trestního řádu s odkazem na jeho budoucí modernost a potřeby jeho aplikace v době 21. století nebyl trestní řád č. 141/1961 Sb. dosud nahrazen a to i přesto, že právní úprava vazby, se dotkla téměř každá jeho novela. I přesto je ovšem v tomto směru nutné dohledu, aby nedošlo k nadužívání až zneužívání vazby jako donucovacího prostředku. Vzhledem k tomu, že v současné době je samotná vazba vnímána jako předstupeň rozsudku o vině, bylo by pozitivní vazbu aplikovat důsledněji za účelem jejího kladnějšího přijetí ze strany veřejnosti jako zajišťovacího institutu a nikoliv jako formu trestu.

7 Návrhy de lege ferenda

Samotná problematika rozhodování vazby byla již dle mého názoru dostatečně vyřešena v rámci jednotlivých novel trestního řádu a ustálené praxe. Naproti tomu je zapotřebí zaměřit pozornost na opatření nahrazující vazbu za účelem jejich rozšířenějšího užívání. Větším využíváním opatření nahrazujících vazbu by došlo ke snížení vazebně stíhaných osob a minimalizaci zásahu do osobních svobod obviněných.

V rámci opatření nahrazujících vazbu jsem zastáncem především elektronického monitoringu. Využívání elektronického monitoringu ve větším měřítku by plně suplovalo účel vazby. V současné době jsou dány předpoklady pro využívání tohoto opatření nahrazujícím vazbu. Obviněný by si v tomto případě mohl zachovat rodinné a sociální vazby. Obviněný by byl rovněž pozitivně motivován k vlastní sebekontrolě. Jistým limitujícím faktorem je finanční hledisko z důvodu instalace a údržby funkčnosti elektronického zařízení. Finanční stránka věci by mohla být vyřešena přenesením nákladů provozu elektronického systému na obviněného. Tyto přenesené náklady by v případě jeho odsouzení byly nevratné. U méně rizikových obviněných převažují pozitiva nad negativy. Ze strany orgánů rozhodujících o vazbě je riziko z jeho nadužívání ve formě standardizace opatření nahrazujícím vazbu.

V rámci opatření nahrazujících vazbu se jeví jako další možnost upravení složení peněžité záruky. Jednalo by se o složení peněžité záruky jiným způsobem. Tímto jiným způsobem by mohlo být ručení za obviněného majetkem. Tento způsob by však vyžadoval legislativní úpravy dalších zákonů.

Opatření zákazu vycestování do zahraničí má značný nedostatek v tom, že trvání zákazu opatření není nijak časově omezeno. Což je vzhledem k současnému stavu právního řádu těžko pochopitelné. Bylo by vhodné do budoucna přijmout právní úpravu, která by stanovila maximální možnou délku zákazu vycestování. V tomto případě by postačovalo sladit délku zákazu vycestování s maximální možnou dobou uložení vazby. Dále nevidím důvod, proč se zákaz vycestování vztahuje paušálně pouze Českou republiku. Vzhledem k tomu, že Česká

republika je součástí Schengenského prostoru, by bylo vhodné na území České republiky a území Schengenského prostoru, neboť v rámci Schengenského prostoru dle mého názoru lze užít institutu evropského zatýkacího rozkazu jako dostatečné záruky pro zajištění obviněného na trestním řízení.

Závěr

Samotné rozhodování o vazbě prošlo dlouhým vývojem. Použití institutu vazby má v některých případech podobný dopad jako samotný výkon trestu odnětí svobody. A to i přesto, že s výkonem vazby je spojena zásada presumpce nevinny. To je především důvodem proč neustále budí rozpačité reakce. Toto je dáno především častokrát nepatrnými rozdíly mezi jednotlivými projednávanými věcmi. Vzhledem k těmto často nepatrným odlišnostem, které veřejnosti a nezasvěceným osobám nepřipadají důležité nebo o nich nevědí, nelze vytvořit univerzální právní úpravu. Tyto drobné odlišnosti jsou důkazem precizního posuzování při rozhodování o užití vazby jako zajišťovacího institutu.

Do provedené novely trestního řádu v roce 2001 bylo užití institutu vazby nadměrně využíváno. Od provedené novely je kladen větší důraz na zrychlení postupu při rozhodování o vazbě. Také je kladen značný důraz na trvání vazby jen po nezbytně nutnou dobu. Vzhledem k jednotlivým okolnostem různých spáchaných trestných činů je mnohdy velmi náročné rozhodovat tak, aby byly naplněny důvody vazby. Mnohdy na základě nedostatečně zjištěných skutečností a časového tlaku lhůt na rozhodnutí o využití vazby, se jedná o předvídání jednání obviněného v budoucnosti. Z tohoto důvodu je nezbytně nutné zabývat se všemi okolnostmi u každého jednotlivého případu, neboť právo na osobní svobodu je tvrdým jádrem základních práv. V demokratické společnosti má vrcholný význam. Jak by mohl člověk jinak vykonávat další práva, kdybychom byli tohoto základního práva zbaveni. Jako velice kladný posun hodnotím skutečnost, že se rozhodování v případě užití institutu vazby přesunulo ze státního zastupitelství na soud. Neboť se ztotožňuji se závěrem, že jen nestranný soud může a je schopen posoudit nutnost zbavení práva na osobní svobodu. Rovněž kladně hodnotím povinnost všech orgánů činných v trestním řízení přezkoumávat důvody vazby. Myslím, že postavení státního zástupce v procesu rozhodování ve věcech vazebních je správně ukotveno jako veřejného žalobce, jenž své návrh přednáší soudu. V poukázaných kazuistikách můžeme být svědky, že přes daná ustanovení trestního řádu České republiky a takto dané záruky dochází až již ze záměrných

nebo nevědomých příčin k porušování zákonnosti při rozhodování o omezení osobní svobody. Z tohoto plyne i do budoucna nutnost zachování přezkoumávání vazby ze strany všech orgánů činných v trestním řízení pokud možno průběžně a v každém stádiu trestního řízení. V tomto případě si myslím, že se jedná o aktivní zapojení státu chránit svobodu všech osob. Rovněž vítám možnost zapojení obviněného do procesu rozhodnutí a přezkoumání zbavení jeho svobody. A to, ať již v rámci vazebního řízení nebo možnosti podávat žádosti o propuštění z vazby na svobodu. Česká právní úprava umožňuje značné omezení využití institutu vazby prostřednictvím alternativních zajišťovacích institutů. Tyto alternativní zajišťovací instituce jsou výhodné jak pro obviněného, tak i pro stát. Alternativní zajišťovací instituce mají značný potenciál a lze je ještě rozvíjet. Jejich uplatnění může mít do budoucna značně příznivý vliv na budoucí omezení využití vazby jako zajišťovacího institutu.

Vazba samotná a rozhodování o ní bude vždy budit patřičné rozpaky, neboť proti sobě bude stát osoba obviněná se svým obhájcem a orgány činné v trestním řízení hájící veřejný zájem nebo zájem poškozeného.

Seznam použité literatury:

Monografie:

CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T., a kol. Trestní právo procesní. 5. Vyd. Praha: 2008, ISBN: 978-80-7357-348-5.

CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T., a kol. Trestní právo procesní, 6. Vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-750-8.

CÍSAŘOVÁ, D., HASCH, K., JELÍNEK, J., MANDÁK, V., MATULA, V., RŮŽEK, A., SOVÁK, Z., ŠTĚPÁN, J. Trestní právo procesní, Linde Praha a.s. 1999, ISBN: 80-7201-141-3.

GALOVCOVÁ, I. Vazba v trestním řízení. Nakladatelství Leges s.r.o. 2020, ISBN: 978-80-7502-451-0.

HLAVÁČOVÁ K., HÝBNEROVÁ M., Ochrana základních lidských práv při omezování osobní svobody policií, Policejní prezídium České republiky, 2022, ISBN: 978-80-908139-3-9.

CHMELÍK, J., a kol. Trestní řízení, Plzeň 2014, ISBN: 978-80-7380-488-6.

JELÍNEK, J. a kol., Trestní právo procesní 5. Vydání, Praha: Leges 2018, ISBN: 978-80-7502-278-3.

JELÍNEK, J. (ed.). Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu. Praha: Leges, 2016, ISBN: 978-80-7502-155-7

KOPA, M., HUSSEINI, F., BARTOŇ, M., KOKEŠ, M., a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN: 978- 80-7400-812-2.

MANDÁK, V. Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení. Praha: Orbis, 1975, ISBN: 978-80-87212-22-6.

MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. Kurs trestního práva, vydání Praha C. H. Beck 1999, ISBN: 80-7179-216-0.

NOVOTNÝ, F., a kol, Trestní právo procesní, 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2017, ISBN: 978-80-7380-677-4.

REPÍK, B. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac. s.r.o., 2002, ISBN: 80-86199-57-6.

RŮŽEK, A. Trestní právo procesní. 3. přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-402-9.

RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN: 80-7179-817-7.

ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. Trestní právo procesní, 4. Vyd. Praha C. H. Beck, 2013, ISBN: 978-80-7400-496-4.

ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN:978-80-7400-465-0.

VANTUCH, P. Obhajoba obviněného, 2. Doplněné a přepracované vydání, C. H. BECK 2019, ISBN: 978-80-7400-750-7.

VANTUCH, P. Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN: 978-80-7400-321-9.

ZÁRUBA, J. In: Kocourek, J., Záruba J., Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN: 80-7179-761-8.

Časopisecké články:

BAXA, J. K některým problémům při rozhodování o vazbě v přípravném řízení očima soudce. Trestní právo, 1996, č. 12.

Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. Rec (2006)13 ze dne 27. 9.2006, o využívání vazby, jejích podmínkách a zajištění záruk proti zneužití nebo Standardní minimální pravidla Organizace spojených národů pro opatření nespojená s odnětím svobody (tzv. Tokijská pravidla).

HRUŠKA, J., VOLOVECKÝ, P. Několik poznámek k aktuálním změnám trestního řádu. Trestní právo, 2012, č- 7-8.

JELÍNEK, J. Předběžná opatření v trestním řízení. Bulletin advokacie, 2013, č. 5.

MANDÁK, V. Vazba není trest. Bulletin advokacie, 1996, č. 9.

RŮŽIČKA, M., CHROMÝ, J., PŘEPECHALOVÁ, K. Vazební novela trestního řádu a její dopad na činnost státních zástupců. Státní zastupitelství: Odborný právnícký časopis. Praha. Roč. 10, č. 1. 2012.

VANTUCH, P. Nahrazení vazby peněžitou zárukou. Právní rádce, 2003, č. 9.

Zákonné právní předpisy v platném znění:

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech ze dne 19. Prosince 1966.

Sdělení č. 209/1992 Sb., Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky Svazek 97 / ročník 2019 – VI. díl, č. 198, vydání první Brno 2021.

Usnesení č. 2/1993 Sb. Předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práva a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

ZELENÁ KNIHA - Posilování vzájemné důvěry v evropském soudním prostoru – Zelená kniha o uplatňování právních předpisů EU souvisejících s trestním soudnictvím v oblasti zadržení - Document 52011DC0327.

Judikatura:

Judikatura k Ústavnímu zákonu č. 1/1993 Sb., Ústavy

Judikatura k Ústavnímu zákonu č. 2/1993 Sb., Listiny

Nález Ústavního soudu, spis. zn. I. ÚS 573/2002

Nález Ústavního soudu, spis. zn. I. ÚS 3326/13

Nález Ústavního soudu, spis. zn. II. ÚS 1260/17, bod 15

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 5. 1999, sp. zn. IV. ÚS 107/99

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1999, sp. zn. III. ÚS 148/97

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 11. 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2001, sp. zn. IV. ÚS 237/00

Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004, sp.zn. I ÚS 40/04

Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 573/02

Nález Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 45/04

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2006, sp. zn. I. ÚS 263/05

Nález Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2006, sp. zn. I ÚS 470/05

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2010 vyhlášený pod č. 163/2010 Sb.

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13

Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 3109/13 19

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 9. 2014, sp. zn. II. ÚS 2086/14

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 3287/14

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. I ÚS 1119/15

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. III. ÚS 1301/13

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 356/16

Nález Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. III. ÚS 2787/15

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2017, sp. zn. I. ÚS 217/15

Rozhodnutí Velkého senátu ESLP ze dne 29. 4. 2000 ve věci Labita vs. Itálie, č. 26772/95, § 152-153, 163; dále srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2007, I. ÚS 603/07

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 4 To 558/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2003, sp. zn. 4 Tz 24/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2012, sp. zn. 33 Cdo 4422/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 8 Tz 22/2013

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2001, sp. zn. Tejn 303/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2000, sp. zn. 8 Tz 163/2000

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2012, sp. zn. 11 Tvo 9/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ČR z 19. dubna 2018, sp. zn. 11 Tvo 10/2018

Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 10. 2005, sp. zn. II. ÚS 369/05 Usnesení

Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2013, sp. zn. II. ÚS 4717/12 Usnesení

Ústavního soudu ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. I. ÚS 2478/15 Usnesení

Ústavního soudu ze dne 4. 10. 2016, sp. zn. I. ÚS 2682/16 Usnesení

Ústavního soudu ze dne 21. 11. 2017, sp. zn. III. ÚS 2725/17 Usnesení

Ústavního soudu ze dne 7. 7. 2008, sp. zn. I. ÚS 1252/08

Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 7. 2008, sp. zn. I. ÚS 1348/07

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 2. 2007, sp. zn. 2 To 41/2007

Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 13/2002 Sb.

Internetové zdroje:

<http://www.aspi.cz>

<http://www.beck-online.cz>

<http://www.clovekvpravu.cz>

<http://www.epravo.cz>

<http://www.jurilogie.cz>

<http://www.zakony-online.cz>

<http://www.zakonyprolidi.cz>

Seznam použitých zkratk:

č.	číslo
ČR	Česká republika
de lege lata	podle platného zákona
de lege ferenda	podle budoucího zákona
ESLP	Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku
kol.	kolektiv
Listina/LZPS	Listina základních práv a svobod ve znění zák. č. 2/1993 Sb.
odst.	odstavec
př. n. l.	před naším letopočtem
ř. z.	Říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů České republiky
sp. zn.	spisová značka
Tr. ř.	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
tn.	to znamená
tzv.	tak zvaný
Úmluva/EÚLP	Evropská Úmluva o lidských právech a základních svobodách
ÚS	Ústavní soud
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ust.	ustanovení
ZSMV	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže.